

Κατευθυντήριες γραμμές/κανονισμός του Τμήματος Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης για τη λογοκλοπή και την αντιγραφή

Πρόλογος

Η λογοκλοπή και η αντιγραφή στις εργασίες και τις εξετάσεις των φοιτητών είναι ένα φαινόμενο που απασχολεί έντονα την ακαδημαϊκή κοινότητα. Ειδικά η αντιγραφή στις εξετάσεις (σκονάκια, συνομιλία με τον διπλανό, ανταλλαγή κόλλας) είναι ένα φαινόμενο η συχνότητα και η διάχυση του οποίου, το έχουν καταστήσει στο μυαλό των φοιτητών ως μια «φυσιολογική» και «δεδομένη» πρακτική. Σημαντικοί λόγοι για την εξάπλωση της αντιγραφής στις εξετάσεις είναι πιθανώς οι ακόλουθοι:

A. Αναποτελεσματικές μέθοδοι διδασκαλίας (μετωπική διδασκαλία, αποστήθιση, έλλειψη βιωματικών μεθόδων προσέγγισης της ύλης).

B. Ελλειμματικός έλεγχος των διδασκόντων στα φαινόμενα της αντιγραφής και της λογοκλοπής καθώς και η απουσία κυρώσεων.

Γ. Έλλειψη πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης των φοιτητών για την αντιδεοντολογική διάσταση των πρακτικών της λογοκλοπής.

Θα θέλαμε να τονίσουμε ιδιαίτερα ότι οι πρακτικές της λογοκλοπής και της αντιγραφής συνιστούν εξαπάτηση και είναι αντίθετες με την έννοια της ίσης μεταχείρισης και της δημοκρατίας, καθώς ένας φοιτητής που δεν έχει μελετήσει επαρκώς την ύλη καταφεύγει σε αυτή την πρακτική εξαπατώντας τον διδάσκοντα και την ακαδημαϊκή κοινότητα, σε βάρος εκείνων που έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα και μελετήσει. Με την τακτική αυτή υπονομεύεται η ίδια η μαθησιακή διαδικασία, εφόσον ο φοιτητής που καταφεύγει στη λογοκλοπή, δεν χρειάζεται να συμμετέχει ενεργά σε αυτήν. Επιπλέον, δημιουργείται μια εικονική πραγματικότητα με εικονική μάθηση, εικονικά πτυχία και εικονικές ικανότητες των μελλοντικών επαγγελματιών.

Είναι σημαντικό για τους «ακαδημαϊκούς πολίτες» να αναρωτηθούν εάν επιθυμούν να διαφυλάξουν και να προωθήσουν το ακαδημαϊκό ήθος σε όλα τα επίπεδα. Στο πλαίσιο αυτό, το Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης προχωρά στην κατάρτιση ενός σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση των φαινομένων αντιγραφής/λογοκλοπής.

Ως πρώτο σημαντικό βήμα θεωρούμε τη συστηματική ενημέρωση των φοιτητών για το ποιες πράξεις και ενέργειες συνιστούν λογοκλοπή και είναι αξιόμημπτες. Συγκεκριμένα, ανακοινώνονται στη συνέχεια οι κύριες θέσεις του Τμήματος για τα φαινόμενα αντιγραφής/λογοκλοπής, έτσι ώστε να μπορούν όλοι οι φοιτητές να ενημερωθούν σχετικά με τις αρχές που πρέπει να ακολουθούνται στις ακαδημαϊκές διαδικασίες. Επιπλέον, εκτός από μαθήματα ειδικά για

ζητήματα δεοντολογίας, θα διοργανώνεται ένα σεμινάριο σχετικά με τις δεξιότητες μελέτης και τον τρόπο γραφής μιας επιστημονικής εργασίας στην αρχή του πρώτου έτους σπουδών. Έτσι σκοπεύουμε να εξοικειώσουμε τους φοιτητές με πρακτικά θέματα που συχνά αγνοούν, ώστε να είναι σε θέση να συντάξουν ολοκληρωμένες και δεοντολογικά ορθές εργασίες κατά την ακαδημαϊκή τους εκπαίδευση.

Τέλος, στην περίπτωση που διαπιστωθούν πράξεις λογοκλοπής ή αντιγραφής δίνεται πλέον η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων κατά τον τρόπο και τις διαδικασίες που περιγράφονται παρακάτω.

Εισαγωγή

Ο κανονισμός αυτός έχει ως στόχο να προωθήσει την ηθική ακαδημαϊκή συμπεριφορά. Επιδιώκει, επίσης, την προαγωγή της ακαδημαϊκής παιδείας και την ελαχιστοποίηση των ακαδημαϊκών παραπτώματων (συμπεριλαμβανομένης της λογοκλοπής αλλά και άλλων μορφών παραβιάσεων κανόνων που διέπουν το εν λόγω πλαίσιο). Το Τμήμα Ψυχολογίας εκτιμά ότι η επιτυχής ενίσχυση του ακαδημαϊκού ήθους και η ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων θα βοηθήσουν στη μείωση της υιοθέτησης των συμπεριφορών που προσβάλουν την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Ο παρών κανονισμός ακαδημαϊκής συμπεριφοράς σχετικά με τη λογοκλοπή και την αντιγραφή αφορά στους προπτυχιακούς και τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και αποσκοπεί τόσο στην ενημέρωσή τους σχετικά με το τι αναμένεται από εκείνους κατά την διάρκεια της φοίτησής τους στο τμήμα, όσο και την ευαισθητοποίησή τους στην επίδειξη μιας συμπεριφοράς που να συνάδει με τη φοιτητική τους ιδιότητα.

Η εμπιστοσύνη/αξιοπιστία αποτελεί θεμέλιο της ακαδημαϊκής ζωής τόσο στο Τμήμα Ψυχολογίας όσο και στο Πανεπιστήμιο γενικότερα. Η μάθηση μπορεί να συντελεστεί μόνο υπό συνθήκες εμπιστοσύνης και δικαιοσύνης. Η συνεργασία μεταξύ καθηγητών και φοιτητών προσφέρει πολλές ευκαιρίες, όμως παράλληλα συνοδεύεται από μεγάλες ευθύνες και υποχρεώσεις. Οι φοιτητές φέρουν την ευθύνη της μάθησης και οι καθηγητές οφείλουν να τους διδάξουν την ιδιαίτερη σχέση που συνδέει, που διέπει τη μάθηση και την ακαδημαϊκή ζωή.

Ζητήματα που σχετίζονται με την ηθική ευαισθητοποίηση αποτελούν μέρος μιας τέτοιας δυναμικής διαπροσωπικής διαδικασίας. Από τη μία πλευρά, οι φοιτητές οφείλουν να εδραιώσουν την εμπιστοσύνη και την αξιοπιστία τους εντός του πανεπιστημιακού πλαισίου, αποκτώντας γνώσεις στον τομέα τους και καλλιεργώντας συναδελφικές σχέσεις. Παράλληλα υποχρεούνται να ολοκληρώνουν τις εργασίες τους εντός των καθορισμένων χρονικών ορίων υπεύθυνα και έντιμα. Από την άλλη πάλι πλευρά, οι καθηγητές οφείλουν να ευαισθητοποιήσουν τους φοιτητές απέναντι σε ηθικά ζητήματα που αφορούν

στην ακαδημαϊκή ζωή μέσω της δικής τους δεκτικότητας και μέσω της υπεύθυνης λήψης αποφάσεων όταν προκύπτουν ηθικά διλήμματα.

Είναι βέβαιο ότι οι φοιτητές βιώνουν έντονη πίεση στη διάρκεια του ακαδημαϊκού προγράμματος. Αυτό, όμως, μπορεί να τους οδηγήσει στον πειρασμό «να δανειστούν» μια ιδέα χωρίς την κατάλληλη αναφορά παραπομπής ή να προβούν σε άτυπες και ακατάλληλες πρακτικές προκειμένου να ολοκληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Οι διδασκόμενοι καθώς και οι καθηγητές τους, θα πρέπει να κατανοήσουν για το πώς οι ακαδημαϊκές ευθύνες και υποχρεώσεις δύνανται να επηρεάσουν τη συμπεριφορά τους στην τάξη, τη βιβλιοθήκη και την αίθουσα των εξετάσεων.

Ειδικότερα αναφερόμαστε στις:

- Προθεσμίες: Οι προθεσμίες που καθορίζονται από το ακαδημαϊκό ημερολόγιο και άλλα προγράμματα περιπλέκουν τη μαθησιακή διαδικασία και προσφέρουν τον πειρασμό να «κόψει κανείς δρόμο».
- Παραγωγικότητα και Ανταγωνισμός: Οι φοιτητές μπορεί να νοιώθουν πίεση να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους προκειμένου να διασφαλίσουν καλύτερους βαθμούς ή άλλες ανταμοιβές.
- Συνεργασία και ατομική προσπάθεια: Τα ερευνητικά προγράμματα προσφέρουν τη δυνατότητα συνεργασίας με άλλους, όπως επίσης την ανάγκη να αποδεχθεί ο φοιτητής την ευθύνη τόσο του ατομικού του ρόλου όσο και του αποτελέσματος της ομαδικής εργασίας.
- Κριτική και εμπιστοσύνη: Οι καθηγητές εξετάζουν λεπτομερώς και αναλύουν τις εργασίες των φοιτητών με στόχο να βεβαιωθούν ότι πληρούν τα κριτήρια που είναι απαραίτητα για την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος. Ο στόχος της κριτικής είναι να κτίσει εμπιστοσύνη και να προάγει τη γνώση, ωστόσο η ανειλικρινής κριτική οδηγεί στα αντίθετα αποτελέσματα.
- Έλλειψη πληροφόρησης: Η μάθηση για τους φοιτητές περιλαμβάνει την ανάγκη να αποκτήσουν επίγνωση των ηθικών ζητημάτων και διλημάτων που ενυπάρχουν στη ζωή γενικά, αλλά και την ακαδημαϊκή ζωή ειδικότερα.

Τέτοιου είδους πιέσεις –ή κάποιος συνδυασμός των παραπάνω– θα είναι παρούσες καθ' όλη τη διάρκεια των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών, αλλά και μετά την ολοκλήρωσή τους. Συνεπώς, προκειμένου οι φοιτητές να αποκτήσουν επίγνωση των ηθικών διαστάσεων του έργου τους, είναι απαραίτητη η παροχή βοήθειας προκειμένου να αναπτύξουν την ευσυνειδησία και το ακαδημαϊκό ήθος που επιτάσσει η ενασχόληση (ερευνητική ή εφαρμοσμένη) με την επιστήμη της Ψυχολογίας. Οι επιστημονικές και επαγγελματικές εταιρείες των ψυχολόγων, συνήθως δημοσιεύουν κατευθυντήριες γραμμές για τις δεοντολογικές επαγγελματικές και ακαδημαϊκές πρακτικές, οι οποίες όμως

σπάνια επιβάλλονται στη χώρα μας. Αυτό καθιστά το έργο των διδασκόντων για την καλλιέργεια του ήθους και της ευσυνειδησίας απολύτως απαραίτητο.

Έτσι, ο παρών κανονισμός παραθέτει την πολιτική και τις διαδικασίες που τίθενται σε εφαρμογή στο Τμήμα Ψυχολογίας για την εδραίωση υψηλών κριτηρίων ηθικής συμπεριφοράς και την οικοδόμηση σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Αυτή η πολιτική αφορά σε όλες τις φοιτητικές διαδικασίες που προσφέρουν ακαδημαϊκές μονάδες (ECTS credits) (μαθήματα, πρακτική άσκηση, πτυχιακές εργασίες κτλ). Από την πλευρά τους, οι διδάσκοντες οφείλουν να ενημερώσουν εγγράφως τους φοιτητές κάνοντας σαφή αναφορά, εντός του διαγράμματος του μαθήματος που διδάσκουν, στον παρόντα κανονισμό. Επίσης, θα πρέπει να τους επισημάνουν τις κατάλληλες αρχές έτσι ώστε να ολοκληρώνουν τις εργασίες τους και να παίρνουν μέρος στις εξετάσεις σύμφωνα με τις αρχές και τις σταθερές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

(Α) Στόχοι και πεδία εφαρμογής του κανονισμού

1. Με τη διατύπωση του παρόντος κανονισμού, το Τμήμα Ψυχολογίας αναγνωρίζει ότι οι πράξεις αντιγραφής και λογοκλοπής από τους φοιτητές δεν είναι αποδεκτές και δεν έχουν θέση στο Πανεπιστήμιο, διότι υπονομεύουν τους ακαδημαϊκούς στόχους και προσβάλλουν τα δικαιώματα των υπολοίπων φοιτητών.
2. Στόχος του είναι η θέσπιση κατάλληλων κυρώσεων, η καθιέρωση δικαίων και ρεαλιστικών διαδικασιών για την επιβολή τους και η παροχή ασφαλιστικών δικλείδων για κάθε φοιτητή που θα θεωρηθεί ύποπτος αντιγραφής ή λογοκλοπής.
3. Οι παρούσες διατάξεις ισχύουν για όλους τους φοιτητές του Τμήματος, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς, εφόσον παραβιάσουν τα όσα αναφέρει ο παρών κανονισμός.

(Β) Ακαδημαϊκές Υποχρεώσεις

Οι φοιτητές που είναι εγγεγραμμένοι στο Τμήμα Ψυχολογίας, οφείλουν να τηρούν τις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζουν οι διδάσκοντες, το Τμήμα, η Σχολή και το Πανεπιστήμιο.

Η αντιγραφή και η λογοκλοπή συνιστούν δόλια παραπλάνηση και εξαπάτηση για την οποία οι φοιτητές θα χάνουν τις αντίστοιχες ακαδημαϊκές μονάδες και θα τους επιβάλλονται οι κατάλληλες/αντίστοιχες κυρώσεις. Δεδομένου ότι η δέσμευση του Πανεπιστημίου απέναντι στις αρχές της ελεύθερης έρευνας προϋποθέτει τη διατήρηση της ακαδημαϊκής ακεραιότητας, οι φοιτητές οφείλουν να γνωρίζουν και να τηρούν τους επαγγελματικούς κανόνες που σχετίζονται με την έρευνα, τη συγγραφή, την αξιολόγηση και τη δεοντολογία του επιστημονικού τους πεδίου. Μια ακαδημαϊκή κοινότητα που θέτει την αλή-

θεια ως ύψιστη αξία, πρέπει και να επιδεικνύει μηδενική ανοχή σε πράξεις εξαπάτησης. Οι γραπτές ή άλλου είδους εργασίες που υποβάλλουν οι φοιτητές, θα πρέπει να συνιστούν προϊόν προσωπικής προσπάθειας και να πληρούν τα κατάλληλα κριτήρια της ακαδημαϊκής και επαγγελματικής δεοντολογίας. Απαγορεύονται ρητά και κατηγορηματικά πράξεις εξαπάτησης, όπως η αντιγραφή, η λογοκλοπή και άλλες μορφές αντιδεοντολογικής συμπεριφοράς.

Ακολουθεί μια αναλυτική παρουσίαση των συμπεριφορών που συνιστούν πράξεις εξαπάτησης. Οι ορισμοί και επεξηγήσεις αποσκοπούν στην παροχή πρόσθετων πληροφοριών και παραδειγμάτων, χωρίς να ακολουθείται μια εξαντλητική καταγραφή.

Όπως χρησιμοποιούνται στον παρόντα κανονισμό:

(1) Ο όρος «αντιγραφή» αναφέρεται στη σκόπιμη παραποίηση των πηγών, της φύσης ή των συνθηκών μιας ακαδημαϊκής εργασίας με σκοπό την πρόσκτηση βαθμολογίας (ή ακαδημαϊκών μονάδων) που δε δικαιούται ο φοιτητής. Ο ορισμός ισχύει και για την περίπτωση στην οποία η παραποίηση είναι αποτέλεσμα συνεργασίας και με άλλους, χωρίς, ωστόσο, να περιορίζεται σε αυτήν. Ως «αντιγραφή» ορίζονται οι παρακάτω περιπτώσεις (χωρίς ο όρος να περιορίζεται αποκλειστικά σε αυτές):

- Η κατοχή μέρους ή ολόκληρου αντίγραφου της εξέτασης ή αξιολόγησης, πριν αυτά δοθούν επίσημα στους φοιτητές για συμπλήρωση.
- Η χρήση σημειώσεων, εγχειριδίων, κινητών τηλεφώνων ή άλλου μέσου πληροφόρησης στη διάρκεια εξετάσεων, τεστ και αξιολογήσεων, εκτός εάν έχει δοθεί ρητή άδεια.
- Η απόκτηση εμπιστευτικών πληροφοριών αναφορικά με μια εξέταση, τεστ ή αξιολόγηση, πλην όσων δημοσιοποιεί ο διδάσκων. Για παράδειγμα, να προσπαθήσει κάποιος να βρει το τεστ ή τα θέματα των εξετάσεων.
- Η εξασφάλιση ή ανταλλαγή πληροφοριών κατά τη διάρκεια της εξέτασης.
- Ο σφετερισμός ερευνητικών δεδομένων ή άλλου υλικού που έχει συλλεχθεί από άλλο άτομο ή ομάδα.
- Η παραποίηση ερευνητικών δεδομένων ή πληροφοριών.
- Η παρουσία κάποιου άλλου στη θέση του φοιτητή για εκπλήρωση οιασδήποτε ακαδημαϊκής υποχρέωσης, χωρίς τη συγκατάθεση του διδάσκοντος.
- Η συνεργασία με άλλους για την πραγματοποίηση ενός ή περισσότερων εκ των προαναφερθέντων παραβάσεων.
- Η χρήση εκτεταμένου μέρους μιας εργασίας που έχει ήδη υποβληθεί σε προηγούμενο μάθημα ή άλλο πρόγραμμα σπουδών, με στόχο την κάλυψη των υποχρεώσεων τωρινού μαθήματος ή

προγράμματος σπουδών, χωρίς την ενημέρωση του διδάσκοντος.

- Η παρουσίαση ψευδών πληροφοριών (π.χ., πρόφαση ασθένειας, σοβαρού συμβάντος στην οικογένεια κλπ) με στόχο την αναβολή ή αποφυγή εξέτασης, τεστ, αξιολόγησης ή άλλου είδους ακαδημαϊκής υποχρέωσης, έτσι ώστε να μην εξεταστεί κάποιος με τους συμφοιτητές του/της.

Συνοπτικά, ως «αντιγραφή» ορίζεται η χρήση ή απόπειρα χρήσης διδακτικού υλικού, πληροφοριών, σημειώσεων, εκπαιδευτικών βοηθημάτων ή άλλου βοηθητικού μέσου κατά τη διάρκεια οποιοδήποτε είδους ακαδημαϊκής εξέτασης ή αξιολόγησης, χωρίς τη ρητή άδεια του διδάσκοντος.

(2) Ο όρος «λογοκλοπή» αναφέρεται στην οικειοποίηση υλικού, ιδεών και λόγου που ανήκει σε άλλο πρόσωπο ή στην παρουσίαση μιας ιδέας ή ενός έργου που πηγάζει από κάποιο προϋπάρχον έργο χωρίς την πλήρη και κατάλληλη αναφορά βιβλιογραφικής παραπομπής. Ως «λογοκλοπή» ορίζονται οι παρακάτω περιπτώσεις (χωρίς ο όρος να περιορίζεται αποκλειστικά σε αυτές):

- ✓ Η απευθείας αντιγραφή όρων, προτάσεων και παραγράφων από έργο που ανήκει σε άλλο πρόσωπο, χωρίς την κατάλληλη αναφορά βιβλιογραφικής παραπομπής και χωρίς να χρησιμοποιηθούν τα εισαγωγικά για να δηλώσουν ότι η συγκεκριμένη πρόταση ή κείμενο ανήκει σε άλλον.
- ✓ Η χρήση πληροφοριών από το διαδίκτυο χωρίς να αναφέρεται η πηγή τους.
- ✓ Η αναγραφή παραποιημένης παραπομπής.
- ✓ Η αντιγραφή τόσων πολλών λέξεων ή ιδεών από μια πηγή έτσι ώστε το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας να βασίζεται σε ξένες πηγές, είτε αναφέρεται η παραπομπή είτε όχι.
- ✓ Η αντιγραφή εικονογράφησης, αναπαράστασης, φωτογραφιών, σχεδίων, μοντέλων ή άλλου οπτικού υλικού χωρίς την κατάλληλη αναφορά βιβλιογραφικής παραπομπής.
- ✓ Η παρουσίαση εργασίας που έχει συνταχθεί από άλλο πρόσωπο, είτε σε ολοκληρωμένη μορφή είτε σε μορφή προσχεδίου, χωρίς την αναφορά της πηγής, όπως γίνεται στην περίπτωση αγοράς έτοιμων εργασιών.

Για την αποφυγή λογοκλοπής:

- Όλα τα αυτοτελή αποσπάσματα πρέπει να παρουσιάζονται εντός εισαγωγικών και να ακολουθούνται από την αντίστοιχη παραπομπή σε παρένθεση, είτε εντός του κειμένου είτε σε υποσημείωση/σημείωση τέλους.
- Για το υλικό που παραφράζεται ή συνοψίζεται από το φοιτητή με δικά του λόγια, θα πρέπει να αναγράφεται η πηγή είτε σε παρένθεση εντός του κειμένου είτε σε υποσημείωση/σημείωση τέλους.
- Οι πληροφορίες που αποκτώνται μέσω της μελέτης και της έρευνας, εφόσον δε συνιστούν κοινή επαγγελματική γνώση, θα πρέπει να ακολουθούνται από την αντίστοιχη παραπομπή σε παρένθεση, είτε εντός του κειμένου είτε σε υποσημείωση/σημείωση τέλους.

Συνοπτικά:

Τι ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ να κάνουμε

Να παρουσιάζουμε τη δουλειά ενός άλλου σαν δική μας.

Να ανακυκλώνουμε εργασίες άλλων ατόμων ή και τις δικές μας.

Να πληρώνουμε επαγγελματίες ή άλλους φοιτητές για να γράψουν την εργασία μας.

Να κάνουμε μια εργασία που βασίζεται στις ιδέες ενός άλλου χωρίς να αναφερθούμε στην παραπομπή.

Να κόβουμε και να επικολλούμε (cut and paste) από σελίδες στο διαδίκτυο για να κάνουμε μια εργασία.

Τι ΜΠΟΡΟΥΜΕ να κάνουμε

Να αναφερόμαστε σε άλλες πηγές χρησιμοποιώντας εισαγωγικά αν είναι αυτούσιες και καταγράφοντας τις όπως πρέπει (συμπεριλαμβάνονται και οι ηλεκτρονικές ιστοσελίδες).

Να παραφράζουμε (να παίρνουμε πληροφορίες από μια άλλη εργασία και να την ξαναγράφουμε σαν νέο κείμενο) καταγράφοντας και πάλι, όμως, την πηγή.

Στην περίπτωση κοινής εργασίας, είναι δυνατό να χρησιμοποιούνται τα ίδια δεδομένα ωστόσο στις αναλύσεις και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτά, θα πρέπει να υπάρχει εξατομικευμένη προσέγγιση.

(Γ) Κυρώσεις - Διαδικασία

Όπως προβλέπονται από τον Εσωτερικό Κανονισμό του Πανεπιστημίου Κρήτης.